

FUNCTIES VAN HET BOS

RECREATIE

Iedereen is al in een bos geweest om er te wandelen, te sporten, te ontspannen of te spelen. Een bos is een ideale plek om je te amuseren! Bovendien gaat je hartslag naar omlaag als je in het bos wandelt en vermindert je stressgevoel aanzienlijk. Wie aan recreatie doet in een bos, leert het hele ecosysteem beter kennen, bewust of onbewust, en gaat het stilaan meer waarderen. Kinderen die van jongs af aan vaak met de natuur in contact komen, zijn ook als volwassenen zot van bos, en zijn over het algemeen gezonder.

Voor veel types van recreatie is een groene (bos) omgeving een belangrijke meerwaarde. Lopen op een verend bospad is niet alleen beter voor je gewrichten, het is ook een heel stuk aangenamer en gevarieerder dan in een grijze buurt of op de loopband. Ook de luchtkwaliteit is meetbaar beter in een groene omgeving. Wie voor zijn gezondheid gaat fietsen, wandelen of lopen wil liever niet bij elke ademhaling een portie fijn stof binnen krijgen.

Sporten in zuivere lucht

Een bos of woud wordt niet voor niets vaak een 'groene long' genoemd. Ze produceren de zuurstof die we inademen en zuiveren de lucht van schadelijke stoffen.

Bomen en planten in het algemeen hebben om te groeien verschillende eisen en noden, een daarvan is CO₂-gas. Deze CO₂ nemen zij op via de huidmondjes in de bladeren. Het opgenomen CO₂ wordt gebruikt om aan fotosynthese te doen, de boom maakt zijn eigen voedsel en bouwstoffen (suikers) aan onder invloed van zonlicht. Het restproduct dat de boom na dit proces afscheid, is zuurstof.

Bomen vangen daarnaast ook veel fijn stof op. Daarom zijn groene elementen in steden en dichtbevolkte gebieden, zoals laanbomen en parken, van groot belang. Ze werken als een filter voor fijn, zwevend stof (dat onder andere door dieselmotoren wordt uitgestoten). Een verhoging van bomen en heesters in en rond een stad betekent dus minder fijn stof in de lucht.

Bovendien is ook de biodiversiteit van belang. Hoe meer verschillende soorten bomen en heesters, hoe meer verschillende soorten bladeren. De bladvorm, maar ook de microscopisch bouw, het oppervlak, de beharing, ... bepalen allemaal welk soort stof de boom het meest efficiënt uit de lucht zuivert. Hoe meer verschillende soorten en hoe meer diversiteit naar bladvorm en bladbouw toe, hoe beter de ecosystemedienst luchtzuivering kan werken. En hoe gezonder de lucht die je als recreant inademt.

Buiten spelen

Kinderen en jeugdbewegingen spelen graag in het bos. Want bossen zijn magisch, groots, woest en spannend! De erkenning van een (deel van een) bos als speelzone heeft voor alle partijen vele voordelen: de jeugd krijgt meer zekerheid over de langdurige openstelling van het bos als speelbos, de eigenaar is gratis verzekerd voor zijn burgerlijke aansprakelijkheid indien er zich in het speelbos een ongeval zou voordoen en een privé-boseigenaar krijgt subsidies voor het openstellen van zijn bos als speelbos.

Over het belang van buitenspelen bestaat weinig discussie. Die aanname wordt in de literatuur quasi unaniem aanvaard, en bovendien gesitueerd op diverse vlakken van de ontwikkeling van kinderen.

Het buitenspelen impliceert meestal lichaamsbeweging en draagt dus bij tot een goede fysieke ontwikkeling, tot de gezondheid en zo ook tot een beter welbevinden. Samen (buiten)spelen met andere kinderen is ook een arena

voor het ontwikkelen van sociale vaardigheden en sociale cohesie. Ook de emotionele ontwikkeling, ruimtelijke oriëntatie, ruimtelijk bewustzijn, cognitieve vaardigheden, tijdsbeheer en ontspanning worden met buitenspelen in verband gebracht.

Meermaals werd aangetoond dat kinderen die vaker buiten speelden, op oneffen en uitdagende terreinen, beter ontwikkelde motorische vaardigheden hebben.

Een ander element dat aan het buitenspelen verbonden wordt, is het zelfstandig organiseren van het spelen; daarbij komen de organisatiecapaciteit van kinderen en hun zin voor initiatief extra aan bod.

Helaas blijkt dat het buiten spelen in de publieke ruimte sterk achteruit gaat. Nochtans blijft dit bij kinderen hun meest genoemde favoriete vrijetijdsactiviteit.

ERFGOED

Bossen verbergen vaak ook een belangrijk deel van ons erfgoed.

Cultuur en natuur zijn met elkaar verweven. Soms zien we het zelf niet meer, soms is de band overduidelijk.

Cultuurhistorie

In bijna heel Europa worden bossen al eeuwenlang geëxploiteerd, beheerd en gebruikt door verschillende groepen met verschillende belangen. Vooral in oude bossen zijn er heel wat sporen van menselijk handelen te vinden. Dit noemen we cultuurhistorische elementen. Zo zijn er binnen - maar zeker ook buiten - de bossen heel wat merkwaardige bomen te vinden die als een cultuurhistorisch relict kunnen beschouwd worden. Bijvoorbeeld lapjesbomen, herdenkingsbomen, gerechtsbomen, grensbomen... Ook bospoelen waar vroeger vlas werd in geroot, waar bluswater werd opgeslagen om bosbranden te bestrijden, die gebruikt werden voor recreatie of jacht, zijn cultuurhistorische elementen. In sommige van onze bossen, zoals het Meerdaalwoud, vind je zelf Keltische grafheuvels.

Ook eeuwenoude dreven, wegenpatronen in stervorm, opgehoogde boswallen als bescherming tegen vee en stropers behoren tot cultuurhistorische elementen.

Waar komen die wolven en roodkapjes toch vandaan?

'Lang geleden, in een donker bos, leefde eens...' Zo beginnen heel veel sprookjes en kinderverhalen. Vaak spelen bossen en bomen een belangrijke rol in fabels, gedichten of verhalen... Aan de hand van sprookjes werd ons een les meegegeven, of bepaalde verschijnselen verklaard. Vroeger werd een bos vaak als gevaarlijk en mysterieus beschouwd, dé ideale omgeving voor een kwaadaardige heks. Ook krijgen dieren of planten vaak eigenschappen toegeschreven die typisch menselijk zijn. Ze kunnen praten, denken, kleren dragen etc. Denk maar aan Reinaert de Vos of De wolf en de 7 Geitjes...

Religie en natuur

Verschiede godsdiensten en overtuigingen hebben een zeer nauwe band met de natuur, of zoeken verklaringen van natuurverschijnselen in hun godsdienst. Zo waren er vroeger bij de Romeinen en de Grieken goden van de donder, de bliksem, de zee... Men zocht toevlucht tot godsdiensten en religies om onverklaarbare fenomenen te verklaren of te begrijpen. In sommige culturen is het zelfs zo dat bepaalde planten speciale eigenschappen toegeschreven krijgen of planten of bomen worden gebruikt om bepaalde rituelen uit te voeren.

Een mens wordt vaker beïnvloed door de natuur dan hij zou denken. Net zoals de natuur beïnvloed wordt door de mens.

Bos als bescherming

Bomen kunnen niet alleen een onderdeel zijn van eeuwenoude tradities, soms zijn ze louter de beschermheer van belangrijke relictten.

Een schitterend voorbeeld daarvan vinden we in het noorden van de provincie Antwerpen. Daar bouwde het Duitse leger 100 jaar geleden in volle oorlogstijd een verdedigingslinie. Daarmee wilden de Duitsers zich beschermen tegen het geallieerde leger, dat volgens hen zou oprukken vanuit het neutrale Nederland. De bouw van de linie zelf heeft er wellicht mee voor gezorgd dat de inval er nooit is gekomen.

Dit netwerk van loopgraven en bunkers bleef gedurende 100 jaar opmerkelijk goed bewaard. In tegenstelling tot de meeste andere linies rondom Antwerpen. Deze militaire relictten namen doorheen de tijd sterk af of verdwenen helemaal.

Loopgraven in bewoond- of landbouwgebied werden vervlakt door veelvuldig gebruik van de grond, of actief genivelleerd. Bunkers die in de weg stonden, werden in sommige gevallen vernield of ingegraven.

In het bos was er echter niemand die zich stoorde aan deze bouwwerken. Bovendien zorgde een dichte begroeiing van rododendrons in het Mastenbos ervoor dat veel relictten aan het zicht onttrokken werden en ontoegankelijk bleven.

Pas toen er luchtfoto's uit 1918 opdoken, ontdekte men deze vergeten linie. Zo'n 400 bunkers en meer dan 10 km loopgraven kwamen zo aan het licht. Het Agentschap voor Natuur en Bos begon de rododendrons in het Mastenbos te verwijderen. Onder deze struiken, grassen en varens ontdekte men goed bewaarde sporen uit WOI.

De nodige conservatiemaatregelen werden getroffen. Een deel van het Loopgravenpad kan je bezoeken, samen met een viertal bunkers die voor publiek werden opengesteld. De overige bunkers blijven voorbehouden voor overwinterende vleermuizen.